

19η Διδακτική Ενότητα Το πολίτευμα της δημοκρατίας

**Κείμενο αναφοράς: Αριστοτέλης, Πολιτικά, Δ 4.2-3,
1291b30-39**

Ετυμολογικά και ομόρριζα στη νέα ελληνική

• **δημοκρατία, δημοκρατίας, δημοκρατία, δημοκρατίαν** < δῆμος + κρατέω-ω: (α' συνθετικό) δῆμος, δήμιος, δημόσιος, δημότης, δημοτικός, δημαγωγός, δήμαρχος, δημηγορία, δημιουργός, δημοπρασία, δημοσκόπηση, δημοτολόγιο, δημοφιλής, δημοψήφισμα, αδημοσίευτος, αντιδημοτικός, επιδημία / (β' συνθετικό) κράτημα, κράτηση, κρατητήριο, ακράτητος, εγκράτεια, επικράτηση, κατακράτηση, παρακράτηση, συγκράτηση, αυτοκράτορας, αυτοκρατορία, κοσμοκράτορας.

• **ἔστι, εἶναι, εἶη** < εἰμί (ρ. ἔσ-, μι- κατάληξη με αφομοίωση > ἔμ-μί με απλοποίηση και αντέκταση > εἰμί): ανούσιος, απόν, απουσία, εξουσία, εξουσιαστικός, επουσιώδης, εσθλός, ετυμολογία, ετυμολογικός, έτυμον, ομοούσιος, ον, οντολογία, οντολογικός, όντως, ουσία, ουσιαστικός, ουσιώδης, (το) παρόν, παρουσία, παρουσιαστικό, περιουσία, περιουσιακός, περιούσιος, τώνοντι.

• **λεγομένη** < λέγω < λεγ-, και **Φερ - πχ: Φερ - και με μετάθεση Φρε- > **Fe - Φρε - κα > Fe-Φρη-κα > εἶρηκα. π.χ: Φρε-θήσομαι με τροπή του -F- σε δασεία και έκταση του -ε- σε -η- > ῥηθήσομαι π.χ: ἔ - Φρέ -θην με αφομοίωση του -F- σε ρ > ἔρρέθην και με έκταση του -ε- σε -η- ἔρρήθην: έπος, επικός, επύλλιο, καλλιέπεια, αμετροεπής, αμετροέπεια, λεκτικός, λέξη, λεξικό, λέσχη, λήμμα, λογάς, λογικός, λόγος, λογύδριο, ορθοεπής, ρήμα, ρήση, ρήτορας, ρητός, ρήτρα, φιλόλογος, γεωλόγος.****

• **φησίν** < φημί (θ. φη-, και φᾱ- με ετεροίωση φω-): φήμη, φωνή, άφατος, αφασία, αποφαιτικός, καταφατικός, κατάφαση, αφαιτικός, προφήτης.

• **νόμος** < νέμω: νομή, νομικός, παράνομος, παιδονόμος, Νέμεση, διανομέας, διανομή, κατανομή, απονομή, αστυνομία, αστυνομικός, αστυνόμος, παρανομία, παράνομος, υπόνομος, ανομία, οικονομία, οικονόμος, χειρονομία, αυτονομία, αυτόνομος, ταξινόμηση, εξοικονόμηση, νομοθέτης, νομοθεσία, νομοταγής, νομομαθής, σύννομος, νομάς.

• **ὑπερέχειν, ἔχοντα** < ἔχω (θ. σεχ-, έχ-, σχ-, σχε-, σχη-): ανακωχή, αποχή, άσχετος, άσχημος, ενοχικός, έξη, εξής, εξοχή, έξοχος, κατεχόμενα, κατοχικός, παροχή, πάροχος, περιεχόμενο, περιοχή, πολιούχος, ραβδούχος, σκηπτούχος, σχεδόν, σχέση, σχετικός, σχήμα, σχηματικός, σχολείο, σχολή, σχόλη, υπέροχος.

• **ἀπόρους, εὐπόρους** < ἄπορος < ἄ- (στερ.) + πόρος < περῶ, εὖ + πόρος: πορεία, πορθμός, εύπορος, άπορος, απορία, βιοπορισμός, βιοποριστικός, οδοιπόρος, οδοιπορία, οδοιπορικός, αργοπορία, πεξοπόρος, πεξοπορία, αεροπόρος, αεροπορία, πρωτοπόρος, πρωτοπορία.

• **κυρίους, κύριον** < κύριος < κῦρος: άκυρος, ακύρωση, έγκυρος, εγκυρότητα, επικύρωση, κυρία, κυριακάτικος, Κυριακή, κυριαρχία, κυρίαρχος, κυρίευση, κυριολεκτικός, κυριολεξία, κυριότητα, κύρος.

• **ὁμοίους < ὅμοιος και ὁμοῖος-α-ον < ὁμός:** ανόμοιος, εξομοίωση, ομοβροντία, ομογένεια, ομογενής, ομόγλωσσος, ομογραφία, ομοδικία, ομόδοξος, ομοεθνής, ομοειδής, ομόζυγος, ομόηχος, ομόθρησκος, ομοθυμαδόν, ομοιογένεια, ομοιογενής, ομοιοκατάληκτος, ομοιομερής, ομοιόμορφος, ομοιοπαθής, ομοιοπαθητικός, ομοιόσταση, ομοιόσχημος, ομοιοτέλευτος, ομοιότητα, ομοιότροπος, ομοιότυπος, ομοιοχρωμία, ομοίωμα, ομοκεντρικός, ομόκεντρος, ομολογητής, ομόλογος, ομομήτριος, ομόνοια, ομοούσιος, ομοπάτριος, όμορος, ομόρριζος, ομόρρυθμος, ομότιμος, παρόμοιος, παρομοίως.

• **ἀμφοτέρους < ἄμφω + ἕτερος:** (α' συνθετικό) αμφορέας, αμφοσβήτηση, αμφίβιο, αμφίδρομος, αμφίπλευρος, αμφίβολος, αμφιβολία / (β' συνθετικό) ετερότητα, ετερογενής, ετεροβαρής, ετεροδημότης, ετεροθαλής, ετερόπτωτος, ετερόκλητος, ετερόφωτος.

• **ἐλευθερία < ἐλεύσομαι (μέλλ. του εἶμι/ἔρχομαι):** διέλευση, ελευθέριος, ελευθεριότητα, ελευθεροστομία, ελευθεροτυπία, ελευθέρωση, ελευθερωτής, Ελευσίνα, παρέλευση, προσέλευση, συνέλευση.

• **ὑπολαμβάνουσι < ὑπὸ + λαμβάνω < ρίζα λαβ- (θεμ. λαβ-, ληβ-):** λαβή, λήπτης, λήψη, λαβίδα, λήμμα, δίλημμα, λάφυρο, παραλαβή, παραλήπτης, ανάλημμα, ανάληψη, περίληψη, περιληπτικός, πρόσληψη, συλλαβή, σύλληψη, ασύλληπτος, κατάληψη, πρόληψη, προληπτικός, μετάληψη, απολαβή, αντίληψη, αντιληπτός, χειρολαβή, υπόληψη, επιληψία, ευλαβής, ευλάβεια, ευλαβικός, δωρολήπτης, δωροληψία, μεσολάβηση, μεσολαβητής, θρησκόληπτος, θρησκοληψία, δανειολήπτης, δανειοληψία, εργολάβος, εργολαβία, μουσολήπτος, εργολήπτης, εργοληψία, δικολάβος, δικολαβία, εύληπτος.

• **κοινωνούντων < κοινωνέω-ω < κοινωνός < κοινός:** (το) κοινό, κοινόβιο, κοινοβούλιο, κοινοκτημοσύνη, κοινοποίηση, κοινοπολιτεία, κοινοπραξία, κοινότητα, κοινοτικός, κοινοτοπία, κοινόχρηστος, κοινωνικός, κοινωνικότητα, κοινωνιολογία, κοινωνοφελής, συγκοινωνία, επικοινωνία.

• **πολιτείας (πολιτεία) < πολίτης < πόλις:** πόλη, πολιούχος, πολιτειακός, πολιτευτής, πολίτης, πολιτικάντης, πολιτικολογία, πολιτικοποίηση, πολιτικός, πολιτισμικός, πολιτισμός, συμπολίτης, αντιπολίτευση, απολίτιστος, διαπολιτισμικός, κοινοπολιτεία, κωμόπολη, μεταπολίτευση.

• **δόξαν < δοκέω-ω (ρίζα δεκ- και δοκ-):** αδόκητος, αδοκήτως, αδόκιμος, άδοξος, αισιοδοξία, αισιόδοξος, απαισιοδοξία, απαισιόδοξος, απροσδόκητος, δόγμα, δογματικός, δογματικότητα, δογματισμός, δοκάνη, δοκησίσοφος, δοκιμασία, δοκιμή, δοκίμιο, δοκιμιογράφος, δόκιμος, δόξα, δοξασία, δοξαστικός, δοξολογία, ένδοξος, επίδοξος, κενόδοξος, ματαιοδοξία, ματαιόδοξος, μισαλλοδοξία, μισαλλόδοξος, ορθόδοξος, παραδοξολογία, παράδοξος, προσδοκία, προσδόκιμος, φιλοδοξία, φιλόδοξος.

• **εἶδος < οἶδα < Φοιδ- κατά ετεροίωση από το θέμα Φειδ- του ρήματος εἶδω:** είδος, ειδικός, ειδικότητα, ειδικεύομαι, ειδικευση, ειδοποιός, ειδοποίηση, ωοειδής, ειδήμων, είδηση, ειδησεογραφία, ειδησεογραφικός, συνείδηση, συνειδητός, συνειδητοποίηση, ασυνειδησία, ασυνειδητος, ευσυνειδησία, ευσυνειδητος, ειδύλλιο, ειδυλλιακός, είδωλο, ειδώλιο, ειδωλολάτρης, ειδωλολατρία, ιδέα, ιδεώδης, το ιδεώδες, ιδανικός, το ιδανικό, ιδεολόγος, ιδεολογικός, ιδεολογία, ιστορία, φιλίστωρ, ιστοριογράφος, ιστοριογραφία, μυθιστορία, μυθιστόρημα.